

CLAU DICOTÒMICA PER A LA IDENTIFICACIÓ DELS RÈPTILS A CATALUNYA

Clau dicotòmica: tortugues (Chelonia)

Les tortugues són un grup molt peculiar de rèptils tant a nivell de la seva evolució com de les seves característiques. El cos forma una closca que s'hi manté fusionada, en molts grups amb prou espai com per amagar-hi el cap i les potes en cas de perill. No tenen dents, que han substituït en la seva funció per un bec corni.

En aquesta clau us ajudem a no confondre les tortugues terrestres o d'aigua dolça que us pugueu trobar al mar amb cap tortuga marina, i us ajudem a descartar les principals espècies introduïdes (**en taronja**) o invasores (**en vermell**) de la nostra fauna, fins a arribar a les nostres tres espècies de tortugues continentals autòctones.

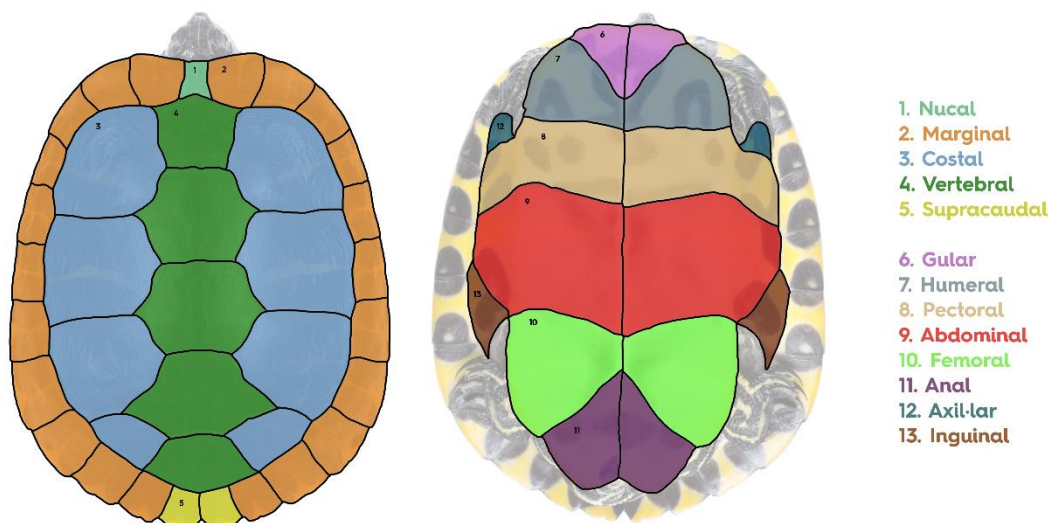

Figura 1. Disposició i nom de les escates de la closca (a l'esquerra) i del plastró (a la dreta) d'una tortuga.

1a. Extremitats anteriors més llargues que les posteriors, en forma de rem allargat i sense unghes. Només es troba al mar, o a la platja si ha sortit a fer la posta.....TORTUGA MARINA.
*La més comuna ara per ara a les costes catalanes és la **tortuga careta (Caretta caretta)***

1b. Extremitats anteriors sense forma de rem i amb unghes. Pot amagar les extremitats i el cap a dins de la closca si se sent amenaçada. Es pot trobar en hàbitats terrestres, aigües dolces, ocasionalment en aigües salobreses, i en casos excepcionals després de riudes en ambients marins o de platjaTORTUGA CONTINENTAL (2)

2a. Extremitats posteriors de secció circular i sense membranes entre els dits. Closca especialment bombada. Cap robust, amb unes escates ben diferenciades i visibles. Ocupa hàbitats terrestres en ambients mediterranis (és incapaç de nedar).....

.....TORTUGA DE TERRA (3)

2b. Extremitats posteriors aplanades i amb membranes entre els dits, adaptades a la natació. Closca aplanada o poc bombada. Cap amb escates, però poc visibles. Ocupa hàbitats d'aigua dolça i les seves proximitats. S'acostuma a veure prenent el sol sobre les illes o als marges d'un punt o curs d'aigua.....TORTUGA D'AIGUA DOLÇA (4)

3a. Cua acabada en una petita unglà còrnia. A la closca, la zona supracaudal (la que tanca el cos pel darrere, i cobreix per la part de dalt la zona de la cua) està dividida just pel mig en dues plaques una per cada banda. No hi ha cap durícia o tubercle a la part posterior de les cuixes.....**Tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*)**

Si us plau, gaudeix-la amb respecte i deixa-la seguir el seu camí. Només en cas que creguis que pot estar en perill d'atropellament, aparta-la o mou-la per evitar-ho.

3b. Cua sense una unglà còrnia a la punta. Zona supracaudal de la closca no està dividida en dues plaques, sinó que només n'hi ha una de sola fusionada equivalent a les dues de la tortuga mediterrània. A les potes del darrere, a la part posterior de les cuixes, hi ha una mena de tubercle corni, de forma cònica o més aplanada pel desgast i en forma de durícia en alguns casos, que n'és característica de l'espècie.....**Tortuga mora (*Testudo graeca*)**

En l'àmbit català sempre forma part d'alliberaments per part de particulars, i s'ha de retirar del medi. Recomanem trucar als Agents Rurals per tal de realitzar aquesta tasca.

4a. Coloració fosca de fons, amb taques petites o puntets de color groc per tot el cos que li són característiques. L'adult pot perdre el dibuix a la closca, però les taques grogues es mantenen al cap, al coll i a les extremitats. Preferentment en zones d'aigua amb no gaire o gens de corrent.....**Tortuga d'estany (*Emys orbicularis*)**

4b. Coloració de fons marronosa, bruna o verd olivaci. Sense puntets de color groc repartits per tot el cos. Coll sovint amb una sèrie de línies longitudinals no gaire gruixudes, semblants entre elles, de color groguenc o ataronjat. Taques clares a la closca o bé absents del tot, o bé només seguint tres possibles crestes (no sempre presents), una al llarg de la columna i dues de més laterals. Musell més aviat arrodonit.....5

4c. Taques vermelloses o groguenques al cap o coll que són més grans que l'ull, en alguns casos molt grans. Closca amb dibuixos sinuosos o amb marques clares o de colors vermellosos, taques de la closca que poden no seguir tres línies longitudinals. Closca amb una sola cresta marcada, o amb petits sortints o punxes al llarg de la columna vertebral. Musell que pot ser bastant punxegut.....TORTUGA EXÒTICA INVASORA.

*Si és possible, cal retirar-la del medi. Recomanem trucar als Agents Rurals per tal d'obtenir informació sobre què n'heu de fer. Les invasores més comunes actualment són del gènere **Trachemys**, **Graptemys**, **Pseudemys** i també del gènere **Mauremys** (veure punt 6).*

5a. Cresta longitudinal que passa just pel centre de les escates vertebrals i dues crestes més als laterals situades a les escates costals de la closca.....6

5b. Sense les tres crestes anteriors. Pot semblar que els individus joves les tinguin, però són més aviat taques que es perden amb l'edat. Plastró fosc amb taques grogues. S'acostuma a trobar tant a estanyols com a les zones assolellades de rius i rieres.....
.....**Tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*)**

6a. Plastró de coloració groga amb ocells negres repartits sobretot als flancs. Cap de fons gris amb moltes fines ratlles paral·leles més o menys pàl·lides (incloent les parpelles i les celles).....**Tortuga de coll ratllat (*Mauremys (*Ocadia*) sinensis*)**

6b. Plastró de coloració marronós o taronja, amb taques clares. Cap i extremitats foscos amb un patró groguenc amb formes de semicercles a la zona temporal (després dels ulls). Dors del cap uniforme, les taques rarament ocupen les parpelles i mai les celles.....
.....**Tortuga xinesa (*Mauremys reevesii*)**

Clau dicotòmica: escatosos (Lepidosauria, Squamata)

Els escatosos són un grup molt divers de rèptils que inclouen el que popularment es coneixen com sargantanes, llangardaixos i serps, entre d'altres. El cos és allargat i sense closca. A llarg de la seva evolució han tingut, en diverses ocasions, tendència a allargar el cos i perdre o reduir les potes. Per tant, poden tenir potes o no, o que siguin molt petites: no tot el que sembla una serp és una serp. La boca no té cap bec corni a diferència de les tortugues, sinó que té dents. En aquesta clau només tenim en compte les espècies autòctones. Per sort, a diferència de les tortugues en aquest grup els casos d'espècies introduïdes o invasores són, ara per ara, realment escassos.

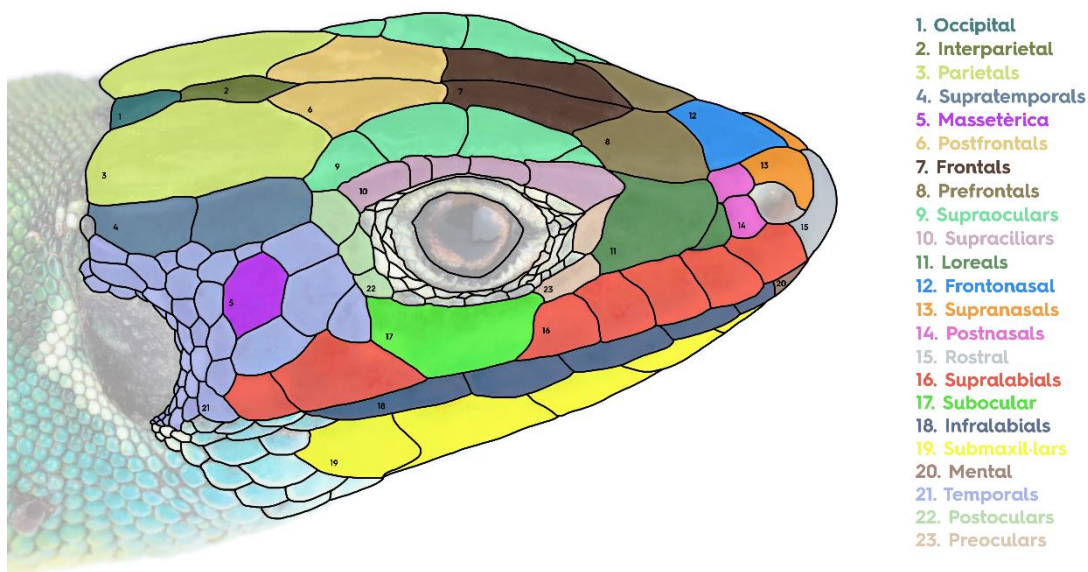

Figura 2. Disposició i nom de les escates del cap d'un escatós.

- 1a.** Cos molt allargat, amb potes petites o bé absents. Moviments i forma de serp.....2
- 1b.** Amb quatre potes fàcilment visibles, que es fan servir en la majoria de moviments. Forma de dragó, sargantana o llargardaix.....18
- 2a.** Cos cilíndric i brillant, fruit d'unes escates petites i molt llises. Cap poc diferenciat del tronc, sense un coll marcat. Amb parpelles als ulls. Amb diverses fileres d'escates al ventre, no una sola filera d'escates amples de banda a banda. Pot presentar timpà i potes, o no. Coloracions entre el bronze/coure i el gris/platejat. Pot tenir la cua d'un color diferent al tronc degut a que l'hagi alliberat i li hagi tornat a créixer.....LLUDRIÓ O VIDRIOL (3)
- 2b.** Cos no del tot cilíndric, sobretot més pla del ventre. Pot tindre un aspecte brillant o no, presenta les escates bastant marcades. Cap diferenciat del cos. Amb una única filera d'escates ventrals que van de banda a banda. No presenta mai parpelles, ni timpà, ni potes. No pot desprendre's de la seva cua fàcilment de manera voluntària tal i com fan les sargantanes, llargardaixos, dragons, lludrions i vidriols.....SERP (5)
- 3a.** Amb quatre potes reduïdes, que tot i que poden costar de veure des de lluny o en moviment, hi són sempre presents. Hi ha un timpà visible al darrere dels ulls.....4
- 3b.** Sense potes ni timpà.....Vidriol (*Anguis fragilis*)
- 4a.** Potes amb cinc dits. Petits punts clars marcats al dors, encara que els juvenils tenen més sovint una coloració uniforme i cap patró. El cap és curt i ample. A Catalunya, es troba exclusivament a les terres de l'Ebre.....Lludrió ibèric (*Chalcides bedriagai*)
- 4b.** Potes tan petites que pràcticament poden passar desapercebudes a primer cop d'ull. Són especialment curtes i amb només tres dits. Cos especialment allargat. Dors amb un patró llistat format per unes línies fosques longitudinals. Moviments en general molt ràpids.....Lludrió llistat (*Chalcides striatus*)
- 5a.** Aspecte general rabassut, normalment amb un dibuix dorsal en forma de ziga-zaga. Cap ben diferenciat del cos i de forma triangular. Pupil·la de l'ull vertical. Musell aixecat o fins i tot punxegut. Escates del cap i del cos petites i carenades, és a dir, es troben tallades per una línia que sobresurt al seu centre. No sobrepassa els 80 cm de longitud, però pel gruix els exemplars vells poden donar un aspecte de serp més aviat grossa. La seva mossegada requereix atenció mèdica, marcant dues punxades degut a la dentició solenòglifa, és a dir, amb dos ullals a la part anterior de la boca connectats a una glàndula del verí.....ESCURÇÓ (6)
- 5b.** Aspecte general esvelt en la majoria de casos. Pupil·la rodona. Musell no aixecat ni clarament punxegut. Escates del cap molt més grans que les de la resta del cos. Pot tenir les escates del cos carenades, llises o acanalades. Pot sobrepassar els 80 cm de longitud.

De dentició àglifa o opistòglifa, la seva mossegada no marca dues punxades clares ni requereix d'atenció mèdica.....COLOBRA (7)

6a. Musell molt aixecat, amb un apèndix o punta diferenciada, format per més de tres, i fins a vuit, escates apicals (les que es troben al marge superior de la rostral). Entre l'ull i les escates grans del llavi (anomenades supralabials) presenta tres fileres d'escates petites. Ocupa ambients mediterranis o lleugerament muntanyencs poc humanitzats.....Escurçó ibèric (*Vipera latastei*)

6b. Musell no tan aixecat, sense un apèndix o punta diferenciada, format per entre dos i tres escates apicals. Entre l'ull i les escates supralabials presenta dos fileres d'escates petites. Típic d'ambients muntanyencs, atlàntics o frescos, com els que hi ha al Prepirineu, Pirineu i altres ambients de la Catalunya humida.....Escurçó pirinenc (*Vipera aspis*)

7a. Escates del dors i laterals carenades, és a dir, es troben tallades per una línia que sobresurt al seu centre. S'acostuma a veure en hàbitats d'aigua dolça tant dins l'aigua com a les seves immediacions, o en zones més aviat humides. Té una certa afició a nedar per la superfície o per sota l'aigua.....8

7b. Escates del dors i els laterals llises. No manifesta dependència pels hàbitats humits o d'aigua dolça, però és possible veure-la a prop d'algun punt d'aigua.....10

8a. Coloració de fons marronosa, groguenca o taronjada. Disseny al dors en forma de ziga-zaga semblant a un escurçó, i amb ocells als flancs. En ocasions, el disseny és diferent, amb dues línies longitudinals més clares que la coloració de fons. Dues escates anteriors a l'ull (preoculars). Rarament supera el metre, en general se la considera una serp de mida més aviat petita.....Serp d'aigua (*Natrix maura*)

8b. Sense el disseny dorsal anterior. Coloració de fons bastant variable, des de marronosa, ataronjada, verdosa o blavosa. Presenta algunes escates de color fosc com puntets al llarg del cos. Entre el cap i el cos té un collaret més o menys marcat, que pot ser doble (clar i fosc) o simple (només fosc). Una sola escata preocular. Encara que no pot assolir mides de més de 120 cm, la seva constitució robusta li dóna un aspecte de serp més gran.....9

9a. Iris vermellós. Collaret clar molt difús o pràcticament invisible en el cas de l'adult, el collaret fosc també pot quedar molt reduït o descolorit. En canvi el juvenil presenta el doble collaret ben visible. A tota Catalunya excepte a la Vall d'Aran.....Serp de collaret ibèrica (*Natrix astreptophora*)

9b. Iris groguenc. Collar sempre visible per molt gran que sigui l'exemplar. Únicament a la Vall d'Aran.....Serp de collaret europea (*Natrix helvetica*)

- 10a.** Patró fosc molt evident sobre fons clar que es repeteix al llarg de tot el dors i els laterals del cos.....11
- 10b.** Coloració general més aviat uniforme, sense un patró dorsal ni lateral fosc sobre fons clar evident. Pot presentar petites taques sense un ordre aparent.....15
- 11a.** Ocells foscos, tant dorsals com laterals, que es repeteixen al llarg de tot el cos i que es poden fusionar a la cua.....12
- 11b.** Sense la característica anterior. Dibuix en forma de franges o línies longitudinals o transversals.....13
- 12a.** Ocells gairebé negres, vorejats d'un color clar i els del dors són d'un diàmetre superior que els ocells dels laterals. Escates de sobre del llavi (supralabials) sense contactar amb l'ull. Al darrera dels ulls té una taca en forma de V que recorda una ferradura. Base del coll pigmentada de taronja. Ventre ataronjat, rogenc o groguenc, i amb taques fosques. Pot arribar a mesurar uns 180 cm, però té un aspecte que és més aviat esvelt. Ocupa principalment ambients mediterranis poc freds amb espais oberts amb rocam.....
.....**Serp de ferradura (*Hemorrhois hippocrepis*)**
- 12b.** Ocells marronosos i aproximadament de la mateixa mida tant al dors com als laterals. Amb una franja fosca a continuació de l'ull i un collar groguenc molt evident. Ventre uniforme groguenc. No sobrepassa els 40 cm, es tracta d'un juvenil de serp d'Esculapi. Alerta, perquè l'adult de la mateixa espècie perd els ocells i part del collar. Present a la Catalunya humida i amb predilecció per les zones forestals.....
.....**Serp d'Esculapi (*Zamenis longuissimus*)**
- 13a.** Dues línies fosques paral·leles longitudinals que destaquen molt, en ocasions amb franges perpendiculars entre elles fent un dibuix que recorda a una escala. Algunes taques als flancs. Ventre gairebé blanc i sense taques. Pot superar fàcilment el metre de longitud i al ser gruixuda acostuma a donar un aspecte de serp realment grossa. Típica de regions mediterrànies.....**Serp blanca (*Zamenis scalaris*)**
- 13b.** Bandes transversals obliqües i curtes al llarg de tot el dors. Escates corporals petites i llises que li donen un aspecte brillant. No presenta el ventre blanc uniforme. Prima i esvelta. No sobrepassa els 70 cm.....14
- 14a.** Brida negra entre els ulls. Escata del musell (rostral) poc prominent i no es situa entre les escates que es troben entre els orificis nasals (internasals; similars a les supranasals de la figura 2). La quarta i la cinquena escates de sobre del llavi (supralabials) contacten amb l'ull. Ventre de de fons ataronjat o rogenc amb alternança de taques quadrades i fosques (com un taulell d'escacs).....**Serp llisa meridional (*Coronella girondica*)**

14b. Sense la brida entre els ulls. Escata rostral situada entre les internasals. La tercera i la quarta escates supralabials contacten amb l'ull. Ventre fosc i normalment uniforme (a vegades amb petites taques clares). Ocupa sobretot hàbitats de muntanya humida, especialment al Pirineu.....**Serp llisa septentrional (*Coronella austriaca*)**

15a. Escates corporals amb l'eix central enfonsat (acanalades). Mascle verdós i amb les escates del primer terç del tronc enfosquides. Femella marronosa i amb unes taques clares i fosques irregulars al cos. Ull gran amb una "cella" (escata supraocular) sobresortint, ben marcada, que juntament amb una escata del front (la frontal) estreta li confereixen un aspecte d'enfadada. Ventre clar i uniforme. Pot assolir els 240 cm de mida i té la mida mitjana més grossa de totes les serps del país. No és especialment esvelta ni gruixuda, però la mida en sí ja li dona en general un aspecte de serp grossa. Ocupa ambients mediterranis sobretot, oberts i amb incidència solar. També es pot trobar prop de zones humides.....**Serp verda (*Malpolon monspessulanus*)**

15b. Escates llises, no acanalades. Escata frontal igual o més ampla que les escates de sobre de l'ull (supraoculars). Amb tonalitats grogues a alguna part del seu cos. Ventre clar i uniforme. Fins als 150 cm aproximadament.....16

16a. A simple vista, presenta el cos de coloració uniforme groguenca, grisenca, olivàcia o marronosa.....17

16b. Coloració de fons negra amb petites taques grogues irregulars a la regió anterior del cos. Aquestes taques es van transformant en línies longitudinals discontinües que es fusionen a la cua. Únicament al Prepirineu i al Pirineu, prefereix zones obertes en solanes, i acostuma a ser present a prop de les surgències hidrotermals.....**Serp verda i groga (*Hierophis viridiflavus*)**

17a. Pigallat de blanc al dors i, sobretot, als laterals. Les escates que envolten la boca són clares, sense cap taca fosca i conflueixen a la part final del cap. Aquest collar es va perdent en els individus més grans.....**Serp d'Esculapi (*Zamenis longissimus*)**

17b. Sense el pigallat de blanc al dors ni el collar. Amb dues bandes de taques blanques en forma de W sobre el cap, que és de color fosc. Petita, no sobrepassa els 50 cm, degut a que es tracta d'un exemplar juvenil de serp verda i groga. Alerta, degut a que a mesura que creixi passarà a tenir l'aspecte de l'adult amb un negre i un groc al cos molt característics (16b).....**Serp verda i groga (*Hierophis viridiflavus*)**

18a. Pupil·la vertical, absència de parpelles mòbils. Dits de les potes curts i amb làmines adhesives. Presenta nombrosos tubercles dorsals que li confereixen un aspecte rugós. Escates ventrals i del cap molt petites i nombroses. Principalment nocturn, però se'l pot veure en algun cas prendre el sol de dia.....**DRAGÓ (19)**

18b. Pupil·la rodona, amb parpelles mòbils. Dits de les potes llargs i prims, sense làmines adhesives. Escates dorsals petites i d'aspecte llis. Escates ventrals més grans, rectangulars i organitzades en fileres. Escates del cap grans. Principalment diürn.....

.....SARGANTANA O LLARGANDAIX (20)

19a. Ungles als cinc dits de les potes. Làmines adhesives a la cara ventral dels dits dividides en dues fileres. Coloració dorsal es sovint rosada, amb franges més fosques i una pell que pot ser només lleugerament rugosa amb només tubercles arrodonits.....

.....**Dragó rosat (*Hemidactylus turcicus*)**

19b. Només té unghes al 3r i 4t dit de les potes i les làmines dels coixinets adhesius no estan dividides, havent-n'hi una sola filera per cada dit. Coloració dorsal sovint grisa o marró amb algunes franges fosques, o fins i tot pràcticament negre de dia. Pell sempre molt rugosa amb tubercles punxeguts.....

.....**Dragó comú (*Tarentola mauritanica*)**

20a. Mida gran (pot sobrepassar els 9 cm de longitud entre el musell i l'inici de la cua) i cos robust. Cos de color verd predominantment, tot i que hi ha excepcions.....

.....LLARGANDAIX (21)

20b. Mida petita o mitjana (no sobrepassa els 9 cm des del musell a l'inici de la cua). D'aspecte gràcil. Tons verdosos absents o escassos, amb predomini de colors bruns, tot i que en fauna de zones properes n'hi ha excepcions.....

.....SARGANTANA (24)

21a. Coloració de fons verda, bruna o combinant els dos colors. Pot haver-hi línies longitudinals més clares, que poden ser fines o més gruixudes. Pot haver-hi taques negres de mida petita i o també mitjana. Sense ocells blaus rodons als laterals. Escata occipital petita, amb el marge posterior més estret que l'escata frontal. Adult de mida mitjana o mitjana-gran, però sense arribar a grans mides (no sobrepassa els 15 cm del musell a l'inici de la cua). Ambients amb una mínima humitat, d'alta muntanya, muntanya mitjana o aiguamolls, absents de zones clarament mediterrànies.....

.....22

21b. Coloració general verda o grisa, amb ocells blaus als laterals del cos. Sense línies longitudinals al llarg del cos. Mai presenten la gola blava. Ventre sense taques negres. Escata occipital gran, amb el marge posterior igual o més ample que l'escata frontal. Pot arribar a ser molt gran (sobrepassa els 15 cm del musell a l'inici de la cua).....

.....23

22a. Coloració verda general, sense clares diferències entre el dors i els laterals. Pigallat negre i gola blava (més marcada en zel) en els macles. Femella amb un pigallat fosc feble, amb dues línies clares al dors, i dues més que no són tant visibles al laterals. Escata occipital de forma triangular. Ventre clar homogeni (groc en època reproductiva), sense taques. Generalment d'hàbitats frescos i de muntanya mitjana, però també d'ambients humits de terra baixa com els Aiguamolls de l'Empordà.....

.....**Lluert (*Lacerta bilineata*)**

22b. Escates més petites al dors que no pas als laterals del cos. Coloració del dors marró amb ocells blancs encerclats de negre i dues franges més clares. Els laterals i el cap són ben verds si es tracta d'un mascle en zel, però marrons en el cas de les femelles. Ventre tacat de negre en els laterals. Cap ample i curt, i el cos també té un aspecte rabassut. Únicament present al Pirineu oriental.....**Llargardaix pirinenc (*Lacerta agilis*)**

23a. Coloració verda amb un reticulat negre. Els ocells blaus dels laterals del cos estan envoltats de negre. Present de forma general a totes les zones contrades mediterrànies de Catalunya que tinguin hàbitats favorables.....**Llargardaix ocel-lat (*Timon lepidus*)**

23b. Coloració més aviat grisa, amb poc verd. Reticulat negre molt poc marcat o absent, ocells blaus sense contorn negre. Només potencialment present a les Terres de l'Ebre, tot i que caldria confirmar si els exemplars amb aquestes característiques són realment part de l'espècie.....**Llargardaix cendrós (*Timon nevadensis*)**

24a. Escates dorsals i laterals carenades (tallades pel mig per un sortint) i punxegudes.....25

24b. Escates dorsals i laterals llises i rodones.....26

25a. Disseny dorsal marronós o gris uniforme amb dues línies groguenques longitudinals molt marcades al marge del dors, acompanyades a vegades als laterals de dues línies semblants més, aquestes últimes no tant marcades si hi són presents. Sense taques al dors, només amb línies. Cua molt llarga, l'original pot arribar a ser el doble de la llargada del cos, i a vegades de coloració ataronjada.....**Sargantana cuallarga (*Psammotromus algirus*)**

25b. Mida sempre petita. Color de fons marronós o grisenc, amb de quatre a sis línies longitudinals clares més o menys equidistants al llarg del dors, combinat amb un puntejat de taques clares i fosques. La cua no acostuma a sobrepassar d'una vegada i mitja la longitud del cos.....**Sargantana cendrosa (*Psammotromus edwardsianus*)**

26a. Sense escata occipital. Dits amb els marges serrats. Coloració dorsal beix amb una sèrie de cinc línies clares i fosques amb un puntejat entre elles. Juvenil molt contrastat, les ratlles són pràcticament blanques i negres i la cua presenta uns tons vermellosos vius. La femella en zel també pot presentar una coloració ataronjada a la cua. Viu en ambients secs amb vegetació arbustiva dispersa, com dunes litorals o ambients secs del sud de Catalunya o la plana de Lleida.....**Sargantana cua-roja (*Acanthodactylus erythrurus*)**

26b. Amb escata occipital i sense les característiques anteriors.....27

27a. Collar serrat. Cos força cilíndric i el cap bastant ample amb el musell curt.....28

- 27b.** Collar llis. Cap estret amb el musell és allargat. Cos força aplanat. Coloració dorsal bruna o grisa amb bandes fosques als laterals. Sargantana habitualment grimpadora, “de paret”.....31
- 28a.** Presenta nombrosos ocells blancs molt ben definits amb el contorn negre.....29
- 28b.** Sense ocells blancs definits.....30
- 29a.** Ocells blancs ben distribuïts al llarg del cos, essent presents també a la part dorsal. Coloració de fons que pot variar entre el verd intens i tons més marronosos i grisos. En espais oberts i secs, pedregosos. No es tracta d’una sargantana sinó d’un llangardaix ocel-lat o cendró juvenil.....**Llangardaix ocel-lat o cendró (*Timon sp.*)**
- 29b.** Ocells blancs principalment als laterals del cos, a la part dorsal en comptes d’ocells hi han taques blanques estretes i allargades que formen línies discontinues. Coloració dorsal marró, a vegades s’hi intueixen dues línies dorsilaterals més clares. En espais oberts, però força humits i amb abundant vegetació herbàcia dels Pirineus orientals. No es tracta d’una sargantana sinó d’un llangardaix pirinenc juvenil.....**Llangardaix pirinenc (*Lacerta agilis*)**
- 30a.** Coloració dorsal formada per diversos tons bruns, generalment amb els laterals més foscos, dues línies dorsilaterals clares i un puntejat fosc més o menys present al dors. Ventre blanc o d’un groc ataronjat durant el zel. Cap curt i musell arrodonit. Cos de secció força cilíndrica i potes més aviat curtes. Juvenil similar a l’adult però d’una coloració més fosca i homogènia. Només a entorns oberts i humits (molleres, herbassars, matollars) dels Pirineus.....**Sargantana de mollera (*Zootoca vivipara*)**
- 30b.** Coloració dorsal consta d’un marró clar homogeni sense taques fosques amb dues línies clares al dors, i dues més que no són tant visibles al laterals. Ventre i gola presenten una marcada coloració verd-llimona. Generalment d’hàbitats frescos i de muntanya mitjana, però també d’ambients humits de terra baixa com els Aiguamolls de l’Empordà. No es tracta d’una sargantana sinó d’un lluert juvenil.....**Lluert (*Lacerta bilineata*)**
- 31a.** Escata rostral en contacte amb la frontonasal. Zones d’alta altitud (a partir dels 1.700m) en alguns massissos dels Pirineus.....32
- 31b.** Escata rostral sense contacte amb la frontonasal. Des del nivell del mar a zones d’alta muntanya.....34
- 32a.** Ventre i part inferior de les potes de les potes de coloració de fons groguenca i visiblement pigmentades de negre. La franja fosca central del cos pot seguir cap a la cua en forma de línia fosca. Escates temporals petites. Restringida al Pallars Sobirà, Andorra i l’Arieja.....**Sargantana pallaresa (*Iberolacerta aurelio*)**

32b. Ventre i part inferior de les potes de color blanquinós, sense pigmentació marcada de color negre. No té cap línia fosca del cos que segueixi al llarg de la part central de la cua.....33

33a. Tres escates temporals grans. Pot tindre taques blavoses a les escates més externes del ventre. Restringida als massissos entre la Vall d’Aran i França.....
.....**Sargantana aranesa (*Iberolacerta aranica*)**

33b. Només dues escates temporals grans. Restringida al Parc Nacional d’Aigüestortes, Sud-Oest de la Vall d’Aran, Alta Ribagorça i alguns massissos entre Aragó i França.....
.....**Sargantana pirinenca (*Iberolacerta bonnali*)**

34a. Iris ataronjat o fins i tot vermellós. Gola amb pigmentació fosca. L’escata massetàica és grossa, i no s’observa a la zona temporal simplement un conjunt d’escates semblants, nombroses i petites. Pot presentar un ocel a la part superior de les potes anteriors, a on sovint també s’hi marca un color de fons especialment fosc. Secció del cap i el cos només lleugerament aplanada. Sargantana molt polivalent però amb preferència als espais oberts en llocs frescos i humits, distribuïda exclusivament a Pirineus i Catalunya humida.....
.....**Sargantana roquera (*Podarcis muralis*)**

34b. Iris groguenc. Gola sense pigmentació fosca. L’escata massetàica petita, escates de la zona temporal de manera general petites i nombroses. Cap i cos bastant o molt aplanats. Sargantana molt polivalent però amb preferència als espais oberts en ambients mediterranis, només absent de zones d’influència molt atlàntica o de muntanya.....
.....**Sargantana iberoprovençal (*Podarcis liolepis*)**